

SEBASTIAN
BARRY

ΧΙΛΙΑ
ΦΕΓΓΑΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΜΑΡΙΑ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΙΚΑΡΟΣ

ΧΙΛΙΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *A thousand moons*

© Sebastian Barry, 2019

© για την ελληνική έκδοση Εκδόσεις Ίκαρος, 2020

Μετάφραση από τα αγγλικά: Μαρία Αγγελίδου

Επιμέλεια – Διόρθωση: Δημήτρης Παπακώστας

Σχεδιασμός – Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Ηλίας Μασούρης

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2020

ISBN 978-960-572-360-6

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Sebastian Barry

ΧΙΛΙΑ
ΦΕΓΓΑΡΙΑ

Μετάφραση
Μαρία Αγγελίδου

ΙΚΑΡΟΣ

Στην C

*Μερικές φορές κι η ζωή ακόμα
είναι πράξη γενναιότητας.*

ΣΕΝΕΚΑΣ

Με λένε Γουινόνα.

Παλιά μ' έλεγαν Οτζιντζίντκα, που θα πει τριαντάφυλλο. Ο Τόμας ΜακΝάλτι έκανε μεγάλες προσπάθειες να το προφέρει αυτό το όνομα, μα δεν τα κατάφερνε, κι έτσι μου 'δωσε το όνομα της πεθαμένης ξαδέρφης μου, επειδή του ερχόταν πιο εύκολα στο στόμα. Γουινόνα θα πει πρωτότοκη. Εγώ δεν ήμουνα πρωτότοκη.

Η μάνα μου, η μεγάλη μου αδερφή, οι ξαδέρφες, οι θείες μου, όλες σκοτώθηκαν. Ήταν πια οι ψυχές των Λακότα, που ζούσαν σ' εκείνα τα παλιά μέρη. Δεν ήμουν τόσο μικρή ώστε να μη θυμάμαι –θα ήμουν έξι, μπορεί κι επτά χρονών–, κι όμως: δεν θυμόμουν. Ξέρω ότι συνέβη, επειδή μετά οι στρατιώτες με πήγαν στο οχυρό κι ήμουν ορφανή.

Ένα κοριτσάκι μπορεί ν' αλλάξει πολύ, να μεταμορφωθεί κυριολεκτικά. Τον καιρό που ξαναβρήκα τους ανθρώπους της φυλής μου, δεν μπορούσα πια να τους μιλήσω. Θυμάμαι ότι κάθισα στο τίπι, τη σκηνή, με τις μεγαλύτερες γυναίκες και δεν ήμουν σε θέση να τους απαντήσω. Ήμουνα τότε κοντά στα δεκατρία. Λίγες μέρες αργότερα τις ξαναβρήκα τις λέξεις. Δες κι

άνοιξε η πόρτα ενός άλλου, πιο μυστήριου τύπου μέσα στο μυαλό μου. Οι γυναίκες έτρεξαν τότε και μ' αγκάλιασαν λες κι είχα μόλις εκείνη τη στιγμή φτάσει κοντά τους. Μόνον όταν άρχισα να μιλώ ξανά τη γλώσσα μας, τότε μόνο μπόρεσαν στ' αλήθεια να με δούνε. Μετά ήρθε ο Τόμας ΜακΝάλτι και με πήρε και με πήγε πάλι στο Τενεσί.

Ακόμα και βγαίνοντας από χαμό κι αιματοχυσία, στο τέλος πρέπει να μάθεις ξανά να ζεις. Πρέπει να κοιτάξεις γύρω σου, να δεις πώς είναι τα πράγματα, να φυτέψεις κάτι, να πουλήσεις κάτι, ανάλογα.

Τη μικρή πόλη κοντά μας, εδώ στο Τενεσί, τη λένε Πάρις. Το κτήμα του Λάιζι Μάγκαν απέχει επτά μίλια από το Πάρις. Ο πόλεμος τέλειωσε πριν από λίγα χρόνια, αλλά η πόλη ήταν ακόμα γεμάτη στρατιώτες της Ένωσης, έτοιμους ν' αρπαχτούνε· κι οι νικημένοι βρίσκονταν επίσης εκεί, μια παρουσία μυστική κατά κάποιον τρόπο, αν και δεν φορούσαν πια τις στολές τους. Κλέφτες και ληστές σε κάθε γωνιά του δρόμου. Και στρατόνομοι και πολιτοφύλακες, που τριγύριζαν να τους πετύχουν.

Μια πόλη όλο μάτια που σε παραμόνευαν. Άβολο μέρος.

Για να μπεις σ' ένα εμπορικό και να ψωνίσεις, πρέπει να μιλάς τέλεια αγγλικά. Ειδεμή την έχεις άσχημα. Στο οχυρό, η κυρία Νιλ μου έμαθε τις πρώτες μου αγγλικές λέξεις. Αργότερα ο Τζον Κόουλ μου 'φερε δυο βιβλία γραμματικής. Τα μελέτησα καλά και πολύ.

Φτάνει που είμαι Ινδιάννα. Άμα μιλάω και τ' αγγλικά σπασμένα, ούτε ψύλλος στον κόρφο μου. Τα χλομά πρόσωπα στο Πάρις... ούτε αυτά τα μιλάνε καλά. Κάποιοι είναι από άλλα μέρη. Γερμανοί, Σουηδοί. Υπάρχουν και Ιρλανδοί, σαν τον Τόμας ΜακΝάλτι, που τ' αγγλικά τα 'μαθαν όταν ήρθαν στην Αμερική.

Εγώ όμως, που είμαι μια νεαρή Ινδιάννα, εγώ πρέπει να τα μιλάω σαν αυτοκράτορας. Ή μάλλον σαν αυτοκράτειρα. Θα μπορούσα, βέβαια, να δώσω τη λίστα με τα ψώνια μου, όπως μου την είχε γράψει η Ρόζαλι Μπουγκρό, που δουλεύει στο κτήμα του Λάιζι. Μα το καλύτερο είναι να τα πω. Στ' αγγλικά.

Γιατί ο ψύλλος στον κόρφο μου θα 'τανε ότι θα μ' έδεχναν κάθε φορά που θα κατέβαινα στην πόλη. Τ' αγγλικά μ' έσωσαν. Από τον κάθε τυχάρπαστο εργάτη, που σε κοιτάει και βλέπει το σκούρο δέρμα και τα μαύρα μαλλιά κι αμέσως σκέφτεται πως αυτά του δίνουν κάθε δικαίωμα να σε πλακώσει και να σε κάνει τουλούμι στο ξύλο. Και κανένας δεν του λέει σταμάτα. Ούτε ο σερίφης ούτε ο βοηθός του σερίφη.

Δεν το απαγορεύει ο νόμος να δέρνεις Ινδιάνους. Όχι. Καθόλου.

Ο Τζον Κόουλ, παρ' όλο που είχε υπηρετήσει στο στρατό κι ήταν καθωσπρέπει κτηματίας, πολλές φορές τ' α'χε βρει σκούρα στην πόλη, επειδή η γιαγιά του ή η γυναίκα πριν από τη γιαγιά του ήταν Ινδιάννα. Κι αυτό ήταν λιγάκι γραμμένο στο πρόσωπό του. Ούτε τ' αγγλικά του δεν μπορούσαν να τον προστατέψουν. Δεν μπορούσε να ελπίζει πως θα 'βρισκε πάντα σωτηρία, κι ας ήταν ολόκληρος άντρας. Είχε ωραίο πρόσωπο, όλοι το παραδέχονταν, ιδίως στον Τόμας ΜακΝάλτι· στο Πάρις όμως έβλεπαν το λίγο ινδιάνικο αίμα του στο πρόσωπό του. Μια φορά τον έδειραν τόσο άσχημα, που τον έκαναν ασήκωτο από το ξύλο κι έμεινε στο κρεβάτι μέρες, σακατεμένος απ' τον πόνο, και ο Τόμας ΜακΝάλτι είχε γίνει έξαλλος κι ορκιζότανε πως θα πήγαινε και θα τους σκότωνε.

Ένα αδύνατο σημείο είχε ο Τόμας ΜακΝάλτι, πως ήταν φτωχός. Όλοι φτωχοί ήμασταν. Φτωχός ήταν ακόμα κι ο Λάιζι Μά-

γκαν, που το κτήμα ήταν δικό του. Κι εμείς ήμασταν φτωχοί πιο κάτω από τον Λάιζι.

Και φτωχοί πιο άσχημα από τον Λάιζι.

Όταν ένας φτωχός κάνει κάτι, πρέπει να το κάνει αθόρυβα. Αν, για παράδειγμα, ένας φτωχός σκοτώσει, θα πρέπει να το κάνει πολύ αθόρυβα και να το βάλει στα πόδια, τρέχοντας σαν τα ελαφάκια που το σκάνε στο δάσος.

Άσε που ο Τόμας είχε κάνει και στη φυλακή του Λέβενγουερθ, για λιποταξία, κι όλοι αυτοί με τις στολές που τριγύριζαν στην πόλη τον φόβιζαν, όσο κι αν έλεγε πάντα ότι αγαπούσε το στρατό.

Εγώ η ίδια ήμουν πιο κάτω κι από τη Ρόζαλι Μπουγκρό. Και πιστέψτε με: ήταν άγια γυναίκα, μια άγια γυναίκα με μαύρο δέρμα. Έβγαινε και χτύπαγε λαγούς με το ντουφέκι του αδερφού της στο δάσος, πίσω από το κτήμα του Λάιζι. Στην τρομερή μάχη με τον Τακ Πέτρι -τρομερή για μας δηλαδή, τότε που είχε προσπαθήσει με τη συμμορία του να μας ληστέψει, τότε που είχαν περικυκλώσει το σπίτι μας και μας είχαν ριχτεί ανελέητα- η Ρόζαλι είχε διακριθεί ξαναγεμίζοντας τα ντουφέκια όλων πιο γρήγορα απ' ό,τι το είχε κατορθώσει ποτέ άλλος κανείς, έτσι έλεγε ο Τζον Κόουλ.

Αλλά πριν από τον πόλεμο ήταν σκλάβα και μια σκλάβα είναι βέβαια πολύ κάτω, στα μάτια των χλομών προσώπων δηλαδή.

Εγώ, λοιπόν, ήμουν πιο κάτω κι απ' τη Ρόζαλι Μπουγκρό.

Στα μάτια της πόλης ήμουν ένα κάρβουνο απ' τη σβησμένη ινδιάνικη φωτιά, ένα κάρβουνο που ακόμα έκαιγε. Οι Ινδιάνοι είχαν φύγει προ πολλού από τούτα τα μέρη. Οι Τσερόκι. Οι Τσικασό. Ο κόσμος δεν ήθελε να βλέπει ούτε σπιθές ούτε μισοσβησμένα κάρβουνα απ' την παλιά αυτή φωτιά.

Στα μάτια του Μεγάλου Μυστήριου είμαστε όλοι ψυχές. Όλοι το ίδιο. Όλοι ψυχές, που πασχίζουμε να τρυπώσουμε στον παράδεισο. Έτσι έλεγε η μάνα μου. Ότι θυμάμαι από τη μάνα μου είναι σαν το φυλαχτό που έχει ένα παιδί ραμμένο στον κόρφο του. Άμα μια τέτοια αγάπη την αγγίζει ο Θάνατος, τότε κάτι άλλο, κάτι πιο βαθύ κι από το Θάνατο ακόμα φυτρώνει στην καρδιά σου. Η μάνα μου όλο μ' εμάς ασχολιόταν, με την αδερφή μου κι εμένα. Όλα την ένοιαζαν: πόσο γρήγορα τρέχαμε, πόσο ψηλά πηδούσαμε. Και δεν κουραζόταν να μας λέει ξανά και ξανά πόσο όμορφες ήμασταν. Μικρά κορίτσια ήμασταν, εκεί στις πεδιάδες, κάτω απ' το φως των αστεριών.

Του Τόμας ΜακΝάλτι του άρεσε πότε πότε να μου λέει πως ήμουν όμορφη, σαν τα πράγματα που εκείνος θεωρούσε όμορφα – τριαντάφυλλα, κορδαλλοί και τέτοια. Μιλούσε σαν μάνα, επειδή τότε δεν είχα πια μάνα. Κι ήταν παράξενο, γιατί στους παλιούς πολέμους, τότε που ήταν στρατιώτης, είχε σκοτώσει πολλούς από τους δικούς μου ανθρώπους. Μπορεί να 'χε σκοτώσει και κάποιους απ' την οικογένειά μου, δεν ήξερε.

«Ημουν πολύ μικρή τότε, δεν θυμάμαι», του έλεγα. Δεν ήμουν, βέβαια. Αλλά το ίδιο έκανε.

Ένωθα πολύ παράξενα ακούγοντάς τον να μιλάει γι' αυτά. Σαν ν' άρχιζε μια φλόγα να με καίει από το κέντρο του κορμιού μου. Είχα το πιστόλι μου με τη φιλντισένια λαβή, αυτό που μου 'χε δώσει ο ποιητής ΜακΣουένι στο Γκραντ Ράπιντς. Θα μπορούσα να τον έχω χτυπήσει τον Τόμας μ' αυτό. Κάποιες φορές το σκεφτόμουν πως έπρεπε να χτυπήσω κάτι, κάποιον. Χτύπησα πράγματι, βέβαια, έναν από τους άντρες του Τακ Πέτρι, όχι σ' εκείνη την τρομερή μάχη, μια άλλη φορά, όταν μας πλεύρισαν στο δρόμο – τον χτύπησα κατάστηθα. Με χτύπη-

σε κι αυτός, αλλά δεν μου 'κανε πληγή, μια γρατζουνιά μόνο.

Είχα την πληγή πως ήμουν ένα παιδί χαμένο. Κι η αλήθεια είναι πως αυτοί με γιάτρεψαν, ο Τόμας ΜακΝάλτι και ο Τζον Κόουλ. Είχαν κάνει κι αυτοί ό,τι κακό ήταν να κάνουν, λέω. Κι έτσι: αυτοί μου την άνοιξαν την πληγή κι αυτοί μου τη γιάτρεψαν, κι είναι γεγονός αυτό, με τον τρόπο του.

Δεν νομίζω πως μπορούσα να κάνω κι αλλιώς. Άμα χάσεις τη μάνα σου, αδύνατον να την προλάβεις. Δεν μπορείς να φωνάζεις «Περίμενέ με» όταν φυσάει παγωμένος ο αέρας κάτω από ένα φεγγάρι-λύκο κι εκείνη έχει προχωρήσει μπροστά κι έχει χαθεί μες στα ψηλά χορτάρια ψάχνοντας ξύλα.

Ο Τόμας ΜακΝάλτι μ' έσωσε δυο φορές, λοιπόν. Τη δεύτερη φορά, καθώς διέσχιζε το πεδίο της μάχης σέρνοντάς με πίσω του, με τη στολή του τυμπανιστή, ο Στάρλινγκ Κάρλτον ήθελε να με σκοτώσει, εκεί επιτόπου. Πέσαμε πάνω του. Κι ανέμιζε το σπαθί του και φώναζε. Όλους τους Ινδιάνους έπρεπε να τους σκοτώσουν, είπε, αυτές ήταν οι διαταγές του ταγματάρχη, κι αυτό ακριβώς σκόπευε να κάνει. Έτσι, λοιπόν, ο Τόμας ΜακΝάλτι αναγκάστηκε να τον σκοτώσει. Ήταν μεγάλη η στεναχώρια του Τόμας που τον σκότωσε. Γιατί είχαν τόσον καιρό μαζί στο στρατό.

Όλα αυτά τα θυμόμουν καθαρά.

Τα κορίτσια συχνά κλαίνε χωρίς λόγο. Κρυβόμουνά κάπου κι εγώ κι άφηνα τα δάκρυα να κυλήσουν, κι ήταν τόσο σκοτεινά πίσω από τα βλέφαρά μου, μέσα στα μάτια μου, λες κι είχα χάσει το φως μου. Ο Τζον Κόουλ ερχόταν και μ' έβρισκε. Και του 'κοβε αρκετά, και μ' αγκάλιαζε από τους ώμους και δεν με ρωτούσε τίποτα, δεν μου ζητούσε να πω κάτι για το οποίο δεν είχα λέξεις να μιλήσω, ούτε αγγλικές λέξεις ούτε λακότα.

Ο Τζον Κόουλ. Πολλή από την αγάπη του για μένα την έδειχνε με πρακτικούς τρόπους. Με πράγματα. Αυτός μου έφερε τα βιβλία της γραμματικής, όπως είπα, και μου 'μαθε πολλά, παρ' όλο που δεν ήξερε πολλά ο ίδιος. Δεν μου 'μαθε μόνο τα γράμματα, μου 'μαθε και τους αριθμούς.

Όταν ο Λάιζι Μάγκαν είπε ότι ήξερα πια αρκετά, πήγε στο φίλο του το δικηγόρο Μπρίσκο και ζήτησε δουλειά για μένα. Κι έπιασα δουλειά στο γραφείο του και την έκανα αυτή τη δουλειά κάμποσο καιρό, γράφοντας γράμματα και λογαριάζοντας αριθμούς. Ήμουν πολύ περήφανη γι' αυτή τη δουλειά.

Ο δικηγόρος Μπρίσκο είχε πολύ ωραίο σπίτι και κήπο με λουλούδια, που δεν ήταν του Τενεσί, τα περισσότερα ήταν τριανταφυλλιές εγγλέζικες. Είχε γράψει κι ένα βιβλίο για τις τριανταφυλλιές του, τυπωμένο στο Μέμφις. Το είχε στην καλύτερη θέση στο γραφείο του.

Οτζιντζίντκα θα πει τριαντάφυλλο, όπως είπα. Δεν ξέρω τι είδους τριαντάφυλλο. Μπορεί χαμένο τριαντάφυλλο των πεδιάδων.

Όχι αληθινό τριαντάφυλλο σαν αυτά του δικηγόρου Μπρίσκο. Τριαντάφυλλο της φυλής μου.

Από το δικηγόρο Μπρίσκο πήρα και διάβασα αγαπημένα βιβλία. Μου τα 'δινε στο σπίτι μου και τα διάβαζα στο σαλόνι, δίπλα στη σόμπα. Το αεράκι από το λιβάδι ερχόταν και χάιδευε τις σελίδες. Τα ευχάριστα εκείνα βράδια που δεν είχα τίποτ' άλλο να κάνω, μόνο ν' ακούω τον αγαπημένο αδερφό της Ρόζαλι, τον Τένισον Μπουγκρό, να τραγουδάει όσα παλιά τραγούδια ήξερε. Κι εγώ βυθισμένη σε σκέψεις. Στις σκέψεις εκείνες που σου φέρνουν τα βιβλία στο μυαλό.

Αυτά όλα, βέβαια, πριν από τον Τζας Τζόνσκι. Ένα αγόρι που δεν είχε διαβάσει ποτέ του ούτε ένα βιβλίο, τώρα που το

σκέφτομαι. Ένα αγόρι που καλά καλά δεν ήξερε να γράφει.

Πρέπει να 'ταν μετά το 1870, μετά τον πόλεμο, μετά που ο Τόμας γύρισε σπίτι απ' τη φυλακή. Μπορεί να 'ταν την ίδια χρονιά που σκοτώθηκε ο στρατηγός Κάστερ. Ή λίγο πριν.

Μα τα χρόνια όλα περνούσαν τρέχοντας, λες κι είχαν φτερά στα πόδια. Σαν άλογα που καλπάζουν στο απέραντο χορτάρι.